

A halál ihletése Kontra Ferenc:
Drávaszögi kereszttek
Szabadka–Eszék–Buda-
pest, Életjel, HunCro,
Magyar Napló, 2008.

Olyan biztos léptekkel érkezik a halál Kontra Ferenc újra kiadott *Drávaszögi kereszttek* című regényében, amilyen halálbiztos az évszakok változása, a tél érkezése az ősztől. A hideg évszak, a hó, fagy, a hideg amúgy visszatérő elemei a paraszti világban játszódó műnek. Téglás Jóska a Duna jegén esik lékbe, a csárda is télen gyullad ki, hárman égnek benn, de Szabó Jóska is hóban fagy meg, miután eltéveszti a hazafelé vezető utat. A távozó pedig legtöbbször éppen életük tavaszán levők, fiatalok, ifjú férfiak és nők, akiket váratlanul ragad el a halál. Miért sújtja ilyen könyörtelenül a vég a drávaszögieket? Vagy miért éppen ezeket a tragikus történeteket őrizi meg az elbeszélő emlékezete (bevezetőjében Kontra Ferenc azt írja, önéletrajzi regényciklusában autentikus drávaszögi miliőt kívánt teremteni, két nemzedék szokásaira építve)? Egy nép vagy a paraszti sors kilátástalanságának története ez? Nem kapunk választ, az elbeszélő nem magyaráz semmit, balladai történetei oksági viszonyok nélkül peregnék egymás után, folynak egymásba.

„Milyen furcsa, valami féreg utat rágott a tormában.

Persze, a tormakukac, vetette oda anyám, fel sem nézve a zoknistoppolásból, mintha ez a világ legtermészetesebb dolga volna. De apám rögtön kész volt a válasszal:

Én mégis csodálkozom rajta, találhatott volna az a kukac jobb helyet is magának, mint hogy egy ilyen keserves gyökérben éljen.

Anyám visszakérdezett:

Miért, te találtál?”

Ilyen tormába esett féreg-élet a regény szereplőie, állandó gyürkőzés a mindennapokkal, a lélek mélyének kínzó titkaival. Ahogy Ronec Mihály küszködik látomásos álmában a hátára nehezülő halottal, vagy amiképpen a megesett Mariska küszködik a szégyenérzettel, míg végül nem talál más megoldást az „élet ellen fordulással”. A halál megtisztít és felszabadít, de valamilyen baljós sötétséget is maga után hagy. Mariska „felszaradt a harmattal. Magukkal vitték a hajnali napsugarak. Fehér volt, akár a frissen esett hó. Fekete lett körülötte minden, akár a legszörnyűbb álmok sötétje, melyekben azt sem tudja, miért bűnhődik az ember.” Ez a sötétség valamilyen titoknak (nem mindig konkrét rejtélynek, hanem az emberi lélek rejtett oldalának) a létét sejteti. Az ember nem tudhatja, milyen bűnért bűnhődik: de bűnhődik.

„Azért öltek meg, mert nem árultam el a titkomat”, mondja a keresztként cipelt halott Ronec Mihálynak. A titok elmondhatatlan, kimondhatatlan, úgy cipelik magukkal a regény szereplői a maguk terheit, hogy azt senkire át nem ruházhatják. „Ami velünk történt, azt hiszem, az egyfajta kulcs, mondta Ronec Mihály. A rejtély helye az ember életében. Hogy semmit se tekintünk eredendőnek. Olyan világba születünk, ahol semmi sem bizonyos.” Semmi sem bizonyos, mondja a szereplő, egyetlen dolog azonban mégis az, állítja a regény, mégpedig a halál. A legnagyobb enigma, amely az életet lezárja. Így teljesednek ki a mű túlvilágra igyekvő szereplőinek rejtélyei: a halál felülírja a bűnök, a szenvedést, a kilátástalanságot.

Egy leégett, gazdátlanra vált tanya is emlékeket, megfeythetetlen történeteket rejt. „Két fal állt csak emlékeztetőül, dacolva az elemekkel, titkaik nyitját immár senki sem fejt meg, elrepültek innen mind a ketten, akár a költöző madarak, akik visszatérve nem lelik gazdátlan fészüküket.” Férj és feleség élete szétvált a birtok pusztulása után, csak egy hóember marad a pár után. „Anna gondolatban visszaindult a tisztásra a hóemberéhez, ahol egykor gödröt ásott, a tíz körmével kaparta a földet, és eltemette a kisgyerekét. Koraszülött volt...” Ilyen eltemetett gyötrelmek kísérik a drávaszögi emberek életét, föld alá bújt életek, hó alá rejtett múlt. És a férj, aki kőművessé lett, miután gazdálkodni már nem lehetett a tanyán? „Fanatikusan dolgozott... Hetek óta nem fizette ki a kenyeret a Szabó péknél... Látták zuhogó esőben háztetőt javítani, és késő este lámpavilágnál falazni...” Végül az összeomlás: „Az órákat mintha élesztő kelesztette volna fel, bár az is lehet, hogy elhatározása, miszerint elébe vág a kihívásnak, végleges volt, és végül felemelkedett; addigi élete ugyanis – mely napról napra be volt táblázva – olyan kudarnak bizonyult, amely megbénította, csak vitette magát a szerdák és a szombatok monoton ritmusával, mignem egy reggel hiába próbálta összefoltozni a hasadást, a rés partjai távol kerültek egymástól... Csak önmagával társalgott, értelmetlen szavakat rakott egymás mellé.” Pista azután a körtefára akasztotta fel magát, aminek az ágát később levágták, nehogy valaki egyen a halottat ringató faág gyümölcséből.

Jelképek, beteljesedő hiedelmek, a hittel keveredő babona teszi teljessé a balladákkal való rokonságot. A lírai szöveg, az egymásba ölelkező, kihagyásos epizódok, a megszólaló személyének tisztázatlansága mind a népi költészettel való kapcsolatot támasztják alá. Jelképrendszere is a nép hitvilágából, a vallás örökérvényű, valamint helyi eseményeiből építkezik. Kontra nyelvezete a már-már realista megszólalásoktól a metaforikus, szimbolikus

szövegig terjed. Nincs benne helye a történelem nagy színpadán játszódó eseményeknek, a világot a falu és az azt környező tanyák saját mitológiája, egyedi történelme helyettesíti, amelyben az egyes fordulópontok legtöbbször a múlt emlékezetes halálesetei.

A tragédia ott leleselkedik minden előre, akár tesz ellette az ember, akár nem, bármikor elérheti a vég. A kőművessé lett gazda küzd sorsa ellen, de ez semmin sem változtat. Nincs okság, a véletlen is hozhatja az elmúlást, ahogy Balog Mancsi korhadtszékjű kútba esésének sem volt előrelátható jele, oka. Semmi sem bizonyos, kiszámíthatatlanul érkezik a halál. „Mire leérték vele a hegyről, üveges tekintettel meredt az égre, a felhőkre, melyek örök fehérséget borítottak rá.” Ismét a hó fehérsége, Mariska halálának fehérsége.

Kilátástalan Kontra regénye, szomorú és tragikus ez a falusi világ? Valójában ott a megváltás lehetősége, a remény a látóhatáron fel-feltűnedezik. „Már az utcánkba értünk, amikor elállt az eső. Pontosabban még a suhogását is hallani lehetett, amikor szemből felénk pásztáztak a nap sugarai, ettől szökkenet szárba a szivárvány, és a szemünk láttára kúszott fel a hegytetőre, mintha egy hatalmas kapu lenne, amin áthajtottunk, de sohasem tudtuk elérni, mert a szivárvány kapuja folyton előttünk járt néhány ostorcsapásnyival.” Néhány ostorcsapásnyival örökké az élők előtt jár a megváltás, elérhetetlenül, utolérhetetlenül. De ott van, és a remény elteti a túlélőket.

A *Drávaszögi keresztek* szereplői túlélők. Nem csupán a történelem viharainak túlélői (amely történelem a szöveg építésében alig-alig vesz részt, egyfajta időtlenség uralkodik a művön), de még inkább szeretteiknek, rokonaiknak, szomszédaiknak túlélői, akik azután halottaikat cipelik magukkal, így egyben meg is őrzik őket. Szabó szomszédnak, a péknek fia rossz irányba indul el a havas tájon, a saját nyomai vezetnek el azután megfagyott testéhez. „Kihez fohászokdjam? Kire hagyom majd a pékséget? Mégis maradunk, sokáig itt leszünk. És ha fogyna is a barázda csíkja, éppen a fonákja hozhat új vetést.” Értelmetlen az élet, mégis tapossuk malmát, állítja a gyermekét eltemető mesterember. Hiszen ki tudja, mit hoz a jövő, fordulhat jobbra is. „El kell simítani a tél

okozta sebeket a falon. Ami orvosolhatatlan, az bennünk, rajtunk esett meg, mondta anyám”. Bűn nélküli büntetés, tett nélküli elszenvedés a regény szereplőinek élete.

Mégis, az élet szépségeit (erdőkerülő által lőtt vadászó feletti öröm, szüret, lakodalom, mise, pálinkafőzés – a párlat kóstolásakor aztán „úgy érzi az ember egy pillanatra, mintha a nyelve is eltűnne – házrenoválás, -festés), a falu életének fontos eseményeit is megismeri az olvasó, szinte észre sem veszi, és ismerőssé válik a gazdák és mesteremberek világa.

Van azonban a műnek két jelene, amikor a halál elkerüli a kiszemeltet, amikor a levegőben suhan kaszája, de nem visz magával egy lelket sem. Hordós Gyura tisztítja a kutat, az elbeszélő-főszereplő, az életrajzi író (vagyis gyermekkori énje) húzza fel a vizes homokot, iszapot az üreg mélyéből. Egyszerre elszakad a kötél. „Mintha az úristen meggondolta volna magát, mintha megállította volna félúton az egyik villámát, pedig sosem tartottam be a tízparancsolatot” kommentálja a dolgot Gyura, miután a vödör mellette csapódik a kút talajára. A főszereplő nem válik tehát egy másik ember halálának okává.

A második ilyen eset, amikor az elbeszélő húga a ló lábába kapaszkodik, hátha az állat hintáztatná. „Elállt anyám szívverése, amikor odapillantott... rettenetes gondolatok cikáztak tovább az agyán”. Végül nem történik (újabb) tragédia, a kislányt az igavonó lerázza, „mintha csak egy kis sárcomó ragadt volna rá”. Csak az elbeszélő és közvetlen családtagjai mentesek a halál állandó, félelmetes, kiszámíthatatlan fenyegetésétől. Őket nem sújtja a drávaszögi átok, az utolsó lapokon el is hagyják a vidéket, ahol éltek, „már minden készen áll az induláshoz”.

Maguk mögött hagyják a tájat, amelynek imádsága így szól: „Őrizd, angyal, óvj meg, míg eljön a holnap, míg megéri a piros alma, vérét sem hullatta, mégis eljöttek érte, hálóba tették; angyalok ruhája rajtam, mellemen a kereszt egyre lejjebb süllyed, egészen a szívemig; teremtőm, borítsd be a házat, foltozd be sötéttel a lyukakat, vidd magaddal a rozmaringágot a tükör keretéről, ha belenézek, nyitva látom a mennyország kapuját.”

Urbán Péter

Pest megyei versmondó nap az Ezeréves megye tiszteletére az országos versenyek időpontjaihoz igazodva rendezi meg a Pest Megyei Közművelődési Intézet a hagyományos Pest megyei versünnepeket.

2009. március 21. 9.30 óra Megyeháza (Budapest, Városház u.7.)

A program találkozó, szakmai nap és felmenő rendszerű verseny, a József Attila Országos Versmondó verseny, a Ratkó József Versmondó Verseny előválogatója. Emellett ünnepi alkalom Pest megye ezeréves jubileuma kapcsán.

Részvételi feltételek: **A versenyre 14 éves kortól lehet jelentkezni Pest megyei versbarátoknak.** A jelentkezők két verssel nevezhetnek: egy szabadon választott világ- vagy magyar irodalmi műalkotással és

egy Pest megyei költő művével. Egy-egy mű előadásának terjedelme nem haladhatja meg az 5 percet.

Az országos versenyekre jelentkezőknek még nem kell az adott kiírásoknak megfelelni, de a zsűri kérhet egy verset az országos szerint is.

Nevezési határidő: 2009. március 13.

Nevezéseket (jelentkező neve, kora, elérhetősége, a művek szerző-cím felsorolása) a PMKI címére küldhetik: **1052 Budapest, Városház u.7.** Fax: **06-1-318-6806**

E-mail: **pmki@pmkult.hu** vagy **szadmari@pmkult.hu**

Bővebb információ a PMKI-ben Szádváriné Kiss Mária főtanácsostól kérhető, a 06-20-264-4296-os telefonszámon.